

УДК 343.2/.7

DOI: 10.31733/2078-3566-2019-3-163-169

Пузир'ов М. С. ©

доктор юридичних наук
(Академія Державної пенітенціарної служби)

ОКРЕМІ ТЕРМІНОЛОГІЧНІ ПИТАННЯ НАСИЛЬСТВА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Здійснено аналіз окремих термінологічних питань насильства у кримінальному праві України. Зазначено, що кримінально-правове насильство, відповідно до законодавства України про кримінальну відповідальність, являє собою комплексну категорію у таких формах: фізичне, психологічне, економічне, сексуальне. Водночас з'ясовано, що визначення понять, які є структурними елементами зазначеної комплексної кримінально-правової категорії, містяться у Кримінальному кодексі України, підзаконних нормативно-правових актах та керівних роз'ясненнях вищої судової інстанції (відповідних постановках Пленуму Верховного Суду України).

Ключові слова: *термінологія, закон про кримінальну відповідальність, насильство, форми кримінально-правового насильства.*

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку науки кримінального права України характеризується плюралізмом підходів до визначення поняття «насильство». Остаточно не знято з порядку денного і проблему щодо єдино визнаної класифікації кримінально-правового насильства. Так само, як і в галузевій науці, окреслена проблематика наявна і в законодавстві України про кримінальну відповідальність, оскільки, по-перше, Кримінальний кодекс України не дає визначення поняття «насильство», по-друге, містить різні підходи до класифікації кримінально-правового насильства. Таким чином, наявною є комплексна теоретико-правова проблема, що потребує відповідного наукового пошуку й однозначного вирішення.

Аналіз публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми. Теоретико-методологічною основою розроблюваної в статті проблематики є наукові праці, в яких висвітлюються кримінально-правові та кримінологічні аспекти насильства, таких українських і зарубіжних учених, як: С. М. Абельцева, Ю. М. Антоняна, І. Г. Богатирьова, В. В. Василевича, В. О. Глушкова, В. В. Голіни, Б. М. Головікіна, В. К. Грищука, О. М. Гуміна, С. Ф. Денисова, Т. А. Денисової, О. М. Джужі, А. І. Долгової, В. М. Дрьоміна, О. О. Дудорова, В. П. Ємельянова, А. П. Закалюка, Н. В. Іванцової, О. М. Ігнатова, О. М. Ільяшенка, Г. Б. Калманова, О. Г. Кальмана, І. І. Карпеця, К. В. Катеринчук, О. Г. Колба, І. М. Копотуна, О. М. Костенка, В. М. Кудрявцева, О. М. Литвака, О. М. Литвинова, М. І. Мельника, В. А. Мисливого, П. П. Михайленка, А. А. Музики, В. І. Осадчого, А. В. Савченка, Л. В. Сердюка, О. В. Старкова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація, В. О. Тулякова, П. Л. Фріса, М. І. Хавронюка, В. І. Шакуна, С. А. Шалгунової, Н. М. Ярмиш, С. С. Яценка та ін.

Метою статті є аналіз окремих термінологічних питань насильства у кримінальному праві України з подальшим формулюванням авторських узагальнень і висновків з окресленої проблематики.

Виклад основного матеріалу. Означена на початку статті проблема криється, на нашу думку, у спробі вчених і законодавця визначити перелік насильницьких злочинів. Такі спроби ведуться, починаючи з радянських часів [1, с. 204; 2, с. 287–288; 3, с. 265–266; 4, с. 174], і відповідна наукова дискусія триває і на сучасному етапі розвитку науки кримінального права та кримінологічної науки.

Слід зазначити, що оригінальним є підхід, сформульований до означеного переліку українським ученим В. В. Василевичем, який пропонує до насильницьких злочинів

© Пузир'ов М.С., 2019

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-7814-9476>

academy@kvs.gov.ua

віднести: умисні вбивства (за винятком корисливого), тілесні ушкодження, якоюсь мірою хуліганство, згвалтування, побої та мордування, доведення до самогубства, погрозу вбивством. При цьому учений застерігає, що наведений перелік не претендує на беззаперечність і повноту, а лише є спробою упорядкувати існуючі в кримінології та кримінальному праві погляди на відповідне питання [5, с. 83].

Не будучи прихильником критиканства, а відзначаючи елементи «раціонального зерна» в судженнях учених, звернемо увагу на такі слушні моменти сформульованого В. В. Василевичем кола насильницьких злочинів: 1) відсутність у складі злочину корисливих мотивів, що є оригінальним і дає можливість досліджувати виключно насильницьку мотивацію як самостійну за межами інших об'єктів кримінально-правової охорони; 2) виокремлення складів злочинів з приділенням уваги не лише фізичному, а і психічному насильству (зокрема, доведення до самогубства, погроза вбивством).

Водночас сучасна кримінально-правова теорія і практика, а також законотворчість ставлять на порядок денний нові форми насильства, доповнюючи вищенаведений симбіоз (фізичного і психічного) такими формами, як сексуальне та економічне. Яскравий приклад – запровадження до КК України у 2017 р. ст. 126-1 «Домашнє насильство» [6], зміст якої передбачає такі форми насильства, як: 1) фізичне; 2) психологічне; 3) економічне. Також вважаємо за доречне зазначити, що ст. 153 КК України в редакції Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» від 06.12.2017 № 2227-VIII має назву «Сексуальне насильство» [6].

Отже, на сучасному етапі український законодавець формулює такі форми кримінально-правового насильства: 1) фізичне; 2) психологічне; 3) економічне; 4) сексуальне. З огляду на це коло насильницьких злочинів, у силу свого легального розширення, потребує й відповідного науково-теоретичного обґрунтування, доктринального і судового тлумачення.

Також зауважимо, що В. В. Василевич пропонує під насильницькими злочинами розуміти умисні злочинні вчинки, які посягають на захищені кримінальним законом суспільні відносини, покликані забезпечити фізичні блага (життя та здоров'я) громадян, що вчиняються проти волі потерпілого шляхом фізичного або психічного насильства і виникають, як правило, на ґрунті особистої неповаги, помсти, ревнощів, задоволення статевої пристрасті або з хуліганських спонукань [5, с. 83].

Зазначене визначення є оригінальним в силу того, що названий учений обов'язковою ознакою насильницьких злочинів визначає умисну форму вини. У той же час сформульоване В. В. Василевичем визначення не позбавлене окремих недоліків, а саме:

– точність кримінально-правової та кримінологічної термінології (вважаємо, що більш доречно говорити про злочинні діяння, а не вчинки, закон про кримінальну відповідальність, а не кримінальний закон, особисту неприязнь, а не особисту неповагу, хуліганські мотиви, а не спонукання). На нашу думку, ці неточності пов'язані з тим, що стаття була написана в 1997 р., тобто до прийняття чинного нині КК України 2001 р. [7]. Проте залишається невизначеним, в силу використання поняття «злочинні вчинки», що саме є обов'язковою ознакою насильницьких злочинів – діяння у формі дії (виключаючи бездіяльність) чи обидві форми діяння – дія та бездіяльність;

– занадто вузьким є формулювання «фізичні блага громадян», до яких віднесено життя та здоров'я. Насправді, насильство може посягати і на такі родові об'єкти, як статева свобода та статева недоторканість особи. Тим більше, закон про кримінальну відповідальність рівною мірою захищає не лише громадян, а й осіб без громадянства;

– неповний перелік мотивів. У свою чергу, як засвідчує практика, іноді трапляється безмотивне спричинення насильства, наприклад серійні вбивства, а також вчинення насильницьких злочинів із расових, релігійних мотивів, акти геноциду, що є особливо небезпечним проявом насильства в цинічному, міжнародному масштабі.

Проте заслуговує на увагу вироблена В. В. Василевичем система основних умов (ознак), ураховуючи наявність яких той чи інший злочин варто відносити до насильницьких:

1) наявність специфічного мотиву. До таких мотивів учений відносить: особисту неповагу, помсту, ревнощі, задоволення статевої пристрасті, хуліганські спонукання. При цьому український кримінолог погоджується з професором В. М. Кудрявцевим, що

психологічна характеристика насильницьких злочинів має іншу, ніж у корисливих злочинах, специфіку. Зокрема, вчинення насильницьких злочинів не є засобом для досягнення якихось раціональних цілей, а являє собою певною мірою «самоціль». Насильницька агресивна поведінка виступає при цьому як потворна спроба прояву свого «я», всупереч інтересам оточуючих. Тому, наприклад, вбивство з корисливих мотивів, як і розбійний напад, В. М. Кудрявцев не відносить до групи насильницьких злочинів [3, с. 265–266];

2) об'єкт посягання, до якого стосовно насильницьких злочинів В. В. Василевич відносить захищені законом про кримінальну відповідальність суспільні відносини, які забезпечують фізичні блага (життя та здоров'я) особи;

3) особлива форма вини – прямий умисел;

4) специфічний спосіб посягання – фізичне або психічне насильство, які, на думку В. В. Василевича, потрібно розглядати як два однорідні явища, а саме насильство – як їх сукупність;

5) вчинення злочину всупереч волі потерпілого [5, с. 82–83].

Слід зазначити, що на сучасному етапі розвитку галузевого законодавства окремі нормативно-правові акти сконструйовані так, що в них у самостійних статтях викладено відповідний термінологічний апарат. Проте дотично до предмета нашого дослідження терміни, пов'язані з насильством, у законодавстві України про кримінальну відповідальність не знайшли свого закріплення, за винятком хіба що окремих диспозитивних норм (зокрема, ч. 1 ст. 115, ч. 1 ст. 121, ч. 1 ст. 122, ч. 1 ст. 126, ст. 126-1, ч. 1 ст. 127, ч. 1 ст. 153).

Так, виходячи з формулювання ч. 1 ст. 115 КК України, під вбивством законодавець розуміє умисне протиправне заподіяння смерті іншій людині [7]. Проте не до кінця зрозуміло, чому законодавець у ст. 115, яка має назву «Умисне вбивство», надав родові визначення вбивства через прив'язку його до умисної форми вини, при цьому чудово розуміючи, що вбивство – це не лише умисне протиправне заподіяння смерті іншій людині, а й також вчинення відповідного діяння через необережність (ст. 119 КК України).

У КК України є також статті, окремі частини яких містять так зване «диспозитивне тлумачення» назв окремих складів злочинів, що належать до насильницьких, визначення яких ми наведемо далі.

Зокрема, відповідно до ч. 1 ст. 121 КК України, поняттям «умисне тяжке тілесне ушкодження» охоплюються умисне тілесне ушкодження, небезпечне для життя в момент заподіяння, чи таке, що спричинило втрату будь-якого органу або його функцій, каліцтво статевих органів, психічну хворобу або інший розлад здоров'я, поєднаний зі стійкою втратою працездатності не менш як на одну третину, або переривання вагітності чи непоправне знівечення обличчя [7]. Тобто бачимо, що у відповідній нормі КК України законодавець розтлумачує другу складову поняття «умисне тяжке тілесне ушкодження», у свою чергу тлумачення поняття «умисне тілесне ушкодження, небезпечне для життя в момент заподіяння» здійснюється Правилами судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень (затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17 січня 1995 р. № 6) через наведення в п. 2.1.3 переліку ушкоджень, що небезпечні для життя, а також шляхом вказівки у п. 2.1.2, що небезпечними для життя є ушкодження, що в момент заподіяння (завдання) чи в клінічному перебігу через різні проміжки часу спричиняють загрозливі для життя явища (відповідно до п. 2.1.3) і котрі без надання медичної допомоги, за звичайним своїм перебігом, закінчуються чи можуть закінчитися смертю [8].

У свою чергу, згідно з ч. 1 ст. 122 КК України, «умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження» – умисне ушкодження, яке не є небезпечним для життя і не потягло за собою наслідків, передбачених у ст. 121 цього Кодексу, але таке, що спричинило тривалий розлад здоров'я або значну стійку втрату працездатності менш як на одну третину [7].

Отже, вищезазначені види тілесних ушкоджень розрізняються, окрім такого критерію, як наслідки, що настали з часом, ще й небезпечністю насильства в момент посягання у таких формах: а) умисне тілесне ушкодження, небезпечне для життя в момент заподіяння; б) умисне ушкодження, яке не є небезпечним для життя.

Іншим прикладом так званого «диспозитивного тлумачення» назви складу злочину є ст. 126 «Побої і мордування» КК України, аналіз ч. 1 якої дає підстави стверджувати, що під побоями законодавець розуміє «умисне завдання удару, побоїв або вчинення

інших насильницьких дій, які завдали фізичного болю і не спричинили тілесних ушкоджень» [7]. Разом із тим ч. 2 ст. 126, яка містить у диспозиції словосполучення «ті самі діяння, що мають характер мордування», не пояснює, що саме слід розуміти під поняттям «мордування».

Заслуговує на увагу і ст. 126-1 КК України, яка містить визначення поняття «домашнє насильство» – умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи [7].

Зазначене визначення є не лише новаторським, а і цінним із науково-практичної точки зору, оскільки дає підстави вважати, що український законодавець із кримінально-правової точки зору виокремлює три форми (типи) насильства: 1) фізичне; 2) психологічне; 3) економічне.

Виходячи з наведених вище положень можемо зробити такі узагальнення:

– у ст. 126-1 КК України законодавець допустив відхід від прийнятої в науці кримінального права позиції, за якою відповідна форма насильства називається «психічним», і застосував поняття «психологічне». На нашу думку, ці два поняття є тотожними. Проте, зважаючи на законодавче визнання, ми в дослідженні насильства в УВП та його форм будемо використовувати поняття психологічного насильства;

– вітчизняний законодавець не виокремив в окремий тип насильство сексуальне, натомість включивши його до більш широкої форми – фізичного. У такому разі, виходячи з конструювання норм КК України, до фізичного насильства варто відносити діяння, що посягають на такі парні родові об'єкти, як: а) життя та здоров'я особи; б) статевая свобода та статевая недоторканість особи. Проте для кваліфікації відповідних діянь ст. 126-1 КК України варто дотримуватися чіткого легального тлумачення поняття «домашнє насильство».

Водночас, як було вже зазначено вище, ст. 153 КК України в редакції Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» від 06.12.2017 № 2227-VIII має назву «Сексуальне насильство» [6].

Таким чином, кримінально-правове насильство, відповідно до законодавства України про кримінальну відповідальність, являє собою комплексну категорію у таких формах: 1) фізичне; 2) психологічне; 3) економічне; 4) сексуальне.

Окрім ч. 1 ст. 115, ч. 1 ст. 121, ч. 1 ст. 122, ч. 1 ст. 126, ст. 126-1 КК України, дефінування окремих понять, що в сукупності належать до насильницьких злочинів, міститься й у ч. 1 ст. 127, яка визначає «катування» як умисне заподіяння зильного фізичного болю або фізичного чи морального страждання шляхом нанесення побоїв, мучення або інших насильницьких дій з метою примусити потерпілого чи іншу особу вчинити дії, що суперечать їх волі, у тому числі отримати від нього або іншої особи відомості чи визнання, або з метою покарати його чи іншу особу за дії, скоєні ним або іншою особою чи у скоєнні яких він або інша особа підозрюється, а також з метою залякування чи дискримінації його або інших осіб [7].

У частині дефінування поняття одного з видів кримінально-правового насильства варто зазначити ч. 1 ст. 153 КК України, у якій визначено поняття «сексуальне насильство» – вчинення будь-яких насильницьких дій сексуального характеру, не пов'язаних із проникненням в тіло іншої особи, без добровільної згоди потерпілої особи [7].

В інших статтях КК України, проте без чіткого дефінування, законодавець вживає такі поняття, як:

– «жорстоке поведіння» (ст. 116, ч. 1 ст. 120, ст. 123, ст. 299, ч. 2 ст. 431, ч. 1 ст. 438);

– «загальнонебезпечний спосіб» (ч. 2 ст. 194, ч. 2 ст. 194-1, ст. 195, ч. 3 ст. 239-1, ч. 4 ст. 240, ч. 1 ст. 245, ч. 2 ст. 252, ч. 2 ст. 270-1, ч. 2 ст. 292, ч. 2 ст. 347, ч. 2 ст. 347-1, ч. 1 ст. 350, ч. 2 ст. 352, ч. 2 ст. 378, ч. 2 ст. 399, ч. 2 ст. 411);

– «культ насильства і жорстокості» (ст. 300);

– «напад» (ст. 187, ст. 257, ч. 4 ст. 260, ст. 261, ст. 392, ч. 1 ст. 444);

– «насильницьке виселення громадян» (ч. 1 ст. 294, ст. 295);

– «насильство» (ч. 1 ст. 294, ч. 3 ст. 332-2, ч. 2 ст. 373, ч. 1 ст. 406, ч. 2 ст. 426-1,

ч. 2 ст. 431, ч. 1 ст. 433, ч. 1 ст. 446);

– «наси́льство чи погроза його застосування» (ч. 2 ст. 150-1, ч. 2 ст. 157, ч. 2 ст. 161, ч. 2 ст. 162, ст. 174, ч. 1 ст. 258-1, ч. 3 ст. 297, ч. 1 ст. 303, ч. 3 ст. 342, ч. 2 ст. 365, ч. 2 ст. 393);

– «наси́льство, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого» (ч. 2 ст. 206, ч. 2 ст. 206-2, ч. 2 ст. 278);

– «наси́льство, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, або погроза застосування такого насильства» (ч. 2 ст. 186, ч. 2 ст. 289, ч. 2 ст. 308, ч. 2 ст. 312, ч. 3 ст. 355);

– «наси́льство, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого чи його близьких, або погроза застосування такого насильства» (ч. 2 ст. 149);

– «наси́льство, небезпечне для життя і здоров'я потерпілого» (ч. 3 ст. 189, ч. 3 ст. 206, ч. 3 ст. 262, ч. 3 ст. 278, ч. 3 ст. 280, ч. 3 ст. 308, ч. 3 ст. 312, ч. 3 ст. 313, ч. 3 ст. 355, ч. 4 ст. 410);

– «наси́льство, небезпечне для життя чи здоров'я особи, або погроза застосування такого насильства» (ч. 1 ст. 187, ч. 3 ст. 289);

– «наси́льство, небезпечне для життя або здоров'я потерпілого чи його близьких, або погроза застосування такого насильства» (ч. 3 ст. 149);

– «наси́льство над населенням у районі воєнних дій» (ст. 433);

– «опір» (ч. 1 ст. 294, ст. 296, ст. 342, ст. 404);

– «особлива жорстокість» (п. 4 ч. 2 ст. 115, ст. 434);

– «погроза насильством» (ч. 1 ст. 189, ч. 1 ст. 206, ч. 1 ст. 355, ст. 386);

– «погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу» (ст. 345);

– «погроза або насильство щодо журналіста» (ст. 345-1);

– «погроза або насильство щодо державного чи громадського діяча» (ст. 346);

– «погроза або насильство щодо службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок» (ст. 350);

– «погроза або насильство щодо судді, народного засідателя чи присяжного» (ст. 377);

– «погроза або насильство щодо захисника чи представника особи» (ст. 398);

– «погроза або насильство щодо начальника» (ст. 405);

– «сексуальне насильство» (ст. 153);

– «спосіб, небезпечний для життя багатьох осіб» (п. 5 ч. 2 ст. 115);

– «спосіб, небезпечний для життя чи здоров'я особи» (ч. 2 ст. 146, ч. 2 ст. 332);

– «спосіб, небезпечний для життя чи здоров'я інших осіб» (ч. 2 ст. 393);

– «спосіб, що має характер особливого мучення» (ч. 2 ст. 121);

– «тероризування» (ст. 392);

– «фізичне насильство» (ст. 340);

– «фізичне або психічне насильство» (ч. 2 ст. 180).

Проте визначення таких понять у КК України не наводяться, натомість роз'яснення окремих із них можна знайти у відповідних постановках Пленуму Верховного Суду України.

Отже, вищенаведений перелік визначених КК України складів злочинів, у яких міститься насильницький спосіб посягання, дає підстави стверджувати, що український законодавець дотримується широкого підходу до визначення поняття насильства у кримінальному праві.

Нагадаємо, що вузький підхід свого часу озвучували професор В. М. Кудрявцев [3, с. 265–266] та В. В. Василевич [5, с. 82], за якого для насильницьких злочинів не був властивий корисливий мотив.

Водночас у сучасній українській кримінології, поряд із виділенням у структурі злочинності окремо насильницьких некорисливих злочинів [9, с. 246–255] та корисливих злочинів [9, с. 256–266], наявний широкий підхід щодо поділу насильницьких злочинів на три групи: а) некорисливі; б) корисливі; в) які посягають на основи національної або громадської безпеки, а також на авторитет органів державної влади і місцевого самоврядування [9, с. 246]. Як бачимо з проведеного аналізу, такий підхід у цілому корелює із проведеним нами аналізом поняття кримінально-правового насильства та суміжних категорій у нормах КК України.

Висновки. Отже, на підставі вищевикладеного доходимо таких висновків:

1) кримінально-правове насильство, відповідно до законодавства України про

кримінальну відповідальність, являє собою комплексну категорію у таких формах: фізичне, психологічне, економічне, сексуальне;

2) визначення понять, що є структурними елементами зазначеної комплексної кримінально-правової категорії, містяться у КК України, підзаконних нормативно-правових актах та керівних роз'ясненнях вищої судової інстанції (відповідних постановках Пленуму Верховного Суду України);

3) виокремлено такі ознаки кримінально-правового насильства:

– вчинення у формі дії, виключаючи бездіяльність;

– вчинення як у формі умислу, так і у формі необережності;

– безпосередній вплив злочинця на потерпілого (вбивство, завдання тілесного ушкодження, зґвалтування тощо);

– плюралізм форм (фізичне, психологічне, економічне, сексуальне). При цьому також правомірно відносити сексуальне насильство до фізичного. Проте ми виокремили ці два види, зважаючи на різні родові об'єкти: стосовно фізичного насильства – це життя та здоров'я особи, стосовно сексуального – відповідно, статевая свобода та статевая недоторканність особи;

– багатоплановість об'єктів, на які посягають насильницькі дії.

Бібліографічні посилання

1. Дубинин Н.П., Карпец И.И., Кудрявцев В.Н. Генетика, поведение, ответственность. О природе антиобщественных поступков и путях их предупреждения. Москва: Политиздат, 1982. 304 с.

2. Криминология: учебник / Кондрашков Н.Н., Коробейников Б.А., Кузнецова Н.Ф. и др.; под ред. Б.В. Коробейникова, Н.Ф. Кузнецовой, Г.М. Миньковского. Москва: Юрид. лит., 1988. 384 с.

3. Кудрявцев В.Н. Закон, поступок, ответственность. Москва: Наука, 1986. 448 с.

4. Курс советской криминологии. Предупреждение преступности / Алимов С.Б., Антонов-Романовский Г.В., Дашков Г.В. и др.; под ред. И.И. Карпета, Б.В. Коробейникова, В.Н. Кудрявцева. Москва: Юрид. лит., 1986. 352 с.

5. Василевич В. Поняття криминологічної характеристики насильницьких злочинів. *Право України*. 1997. № 12. С. 82–84.

6. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами: Закон України від 06.12.2017 № 2227-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 5. Ст. 34.

7. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.

8. Правила судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень: затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17.01.1995 № 6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0255-95> (дата звернення: 01.08.2019).

9. Криминологія: підручник, практикум / В.С. Ковальський, О.М. Костенко, Г.С. Семаков та ін. Київ: Юрінком Інтер, 2017. 344 с.

Надійшла до редакції 12.09.2019

References

1. Dubinin, N.P., Karpets, I.I., Kudryavtsev, V.N. (1982) Genetika, povedeniye, otvetstvennost'. O prirode antiobshchestvennykh postupkov i putyakh ikh preduprezhdeniya [Genetics, behavior, responsibility. About the nature of antisocial acts and ways to prevent them]. Moskva: Politizdat [in Russ.].

2. Kriminologiya [Criminology] (1988): uchebnik / Kondrashkov N.N., Korobeynikov B.A., Kuznetsova N.F. i dr.; pod red. B.V. Korobeynikova, N.F. Kuznetsovoy, G.M. Min'kovskogo. Moskva: Yurid. Lit [in Russ.].

3. Kudryavtsev, V.N. (1986) Zakon, postupok, otvetstvennost' [Law, act, responsibility]. Moskva: Nauka [in Russ.].

4. Kurs sovetskoy kriminologii. Preduprezhdeniye prestupnosti [The course of Soviet criminology. Crime prevention] (1986) / Alimov S.B., Antonov-Romanovskiy G.V., Dashkov G.V. i dr.; pod red. I.I. Karpetsa, B.V. Korobeynikova, V.N. Kudryavtseva. Moskva: Yurid. lit. [in Russ.].

5. Vasilevich, V. (1997) Ponyattya kriminologichnoy kharakteristiki nasil'nits'kikh zlochiniv [Ponyattya criminological characteristics of violent malignant]. *Pravo Ukraïni*, 12, 82-84 [in Ukr.].

6. Pro vnesennya zmin do Kriminal'nogo ta Kriminal'nogo protsesual'nogo kodeksiv Ukraïni z metoyu realizatsii polozhen' Konventsii Radi Evropi pro zapobigannya nasilstvu stosovno zhinok i domashn'omu nasilstvu ta borot'bu z tsimi yavishchami [About the introduction of the amendment to the Criminal Code and the Criminal Procedural Code of Ukraine with the implementation of the provisions of the Convention for Europe for the purpose of immobilizing domestic violence and domestic violence and combating these lawsuits] (2018): Zakon Ukraïni vid 06.12.2017 № 2227-VIII. *Vidomosti Verkhovnoi Radi Ukraïni*, 5, 34 [in Ukr.].

7. Kriminal'nyi kodeks Ukraїni: Zakon Ukraїni від 05.04.2001 [The Criminal Code of Ukraine: Law of Ukraine dated 05.04.2001] № 2341-III (2001). *Vidomosti Verkhovnoi Radi Ukraїni*, 25-26, 131 [in Ukr.].

8. Pravila sudovo-medichnogo viznachennya stupenya tyazhkosti тіlesnikh ushkodzhen': zatverdzheno nakazom Mїnїsterstva okhoroni zdorov'ya Ukraїni від 17.01.1995 [Rules for ship-medical medical treatment of the degree of severity of abdominal pain: approved by the order of the Ministry of Health Protection of Ukraine 17.01.1995] № 6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0255-95> (data zvernennya: 01.08.2019) [in Ukr.].

9. Kriminologiya: pidruchnik, praktikum [Criminology: training manual, workshop] (2017) / V.S. Koval'skiy, O.M. Kostenko, G.S. Semakov ta in. Kiїv: Yurinkom Іnter [in Ukr.].

SUMMARY

Puzryov M. S. Some terminological issues of violence in the criminal law of Ukraine. The article analyzes some terminological issues of violence in the criminal law of Ukraine. It is noted that a current state of development of the criminal law science of Ukraine is characterized by pluralism of approaches to the definition of the concept of «violence». The problem concerning the only recognized classification of criminal violence has not been completely removed from the agenda. Just as in the field of a branch science, the issues outlined in the legislation of Ukraine on criminal liability, since, first, the Criminal Code of Ukraine does not define the concept of «violence», and secondly, contains different approaches to classification of criminal violence. Thus, the author concluded that there is a complex theoretical and legal problem that requires an appropriate scientific search and a clear solution.

According to the legislation of Ukraine on criminal liability, criminal violence is a complex category in the following forms: physical, psychological, economic, sexual. At the same time, it was found that definitions of concepts, which are structural elements of mentioned complex criminal and law category, are contained in the Criminal Code of Ukraine, subordinate legislation and guidelines of the higher court (corresponding resolutions of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine).

Also the following features of criminal violence were singled out in the article, such as:

- committing in the form of action, excluding inaction;
- committing both in the form of intent and in the form of negligence;
- direct influence of the offender on the victim (murder, inflicting bodily injury, rape, etc.);
- pluralism of forms (physical, psychological, economic, sexual). It is also legitimate to attribute sexual violence to physical violence. However, we have distinguished these two types by reference to different generic objects: in relation to physical violence, this is life and health of an individual, and in relation to sexual, sexual freedom and sexual integrity respectively;
- the multifaceted nature of objects that are violent.

Keywords: *terminology, law on criminal liability, violence, forms of criminal violence.*

УДК 343.985: 343.137.5

DOI: 10.31733/2078-3566-2019-3-169-174

Стащак М. В. ©
доктор юридичних
наук, старший
науковий
співробітник
(Харківський
національний
університет
внутрішніх справ)

Єгоров С. О. ©
здобувач
(Харківський
національний
університет
внутрішніх справ)

ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ХАРАКТЕРИСТИКА КИШЕНЬКОВИХ КРАДІЖОК

Надано оперативно-розшукову характеристику кишенькових крадіжок шляхом визначення кримінально-правових, криміналістичних та кримінологічних ознак вказаного виду злочину.

Ключові слова: *кишенькові крадіжки, оперативно-розшукова характеристика.*

© Стащак М.В., 2019
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-2517-0041>
ord-hnuvs@ukr.net

© Єгоров С.О., 2019
ord-hnuvs@ukr.net